



بخش اول

# کلیات روش تدریس



## آموزش قرآن در جست و جوی چیست؟

در آموزش و پرورش، درس آموزش قرآن در صدد است به تدریج دانش آموزان به مهارت‌های پایه و اصلی در استفاده از قرآن کریم دست یابند. این مهارت‌ها عبارت است از:

۱- توانایی خواندن قرآن کریم

۲- توانایی درک معنای عبارات و آیات قرآن کریم

۳- آشنایی با روش‌ها و مراتب ساده و اولیه تدبر در قرآن کریم

این سه مهارت باید به انس با قرآن کریم منجر شود و ضروری‌ترین بخش انس با قرآن یعنی خواندن روزانه بخشی از آیات قرآن کریم به نحوی که سه مهارت اصلی یاد شده در حد قابل قبول در آن رعایت شود.

بدیهی است که این سه مهارت اصلی و انس با قرآن کریم مانند اسکلت و ارکان اصلی یک بنا است. هر چند برپایی و ایستادگی یک بنا بر اسکلت و ارکان اصلی استوار است اما تا این اسکلت با سایر اجزاء ضروری یک ساختمان تکمیل و پوشانده نشود، آن ساختمان برای سکونت و زندگی قابلیت لازم را ندارد.

از این رو در آموزش قرآن متناسب با هر پایه تحصیلی اموری مانند شنیدن قرائت زیبای قرآن کریم و علاقه‌مندی به خواندن قرآن به صورت زیبا و آهنگین، آشنایی با مفهوم و مضمون پیام‌های قرآنی و ارتباط آنها با زندگی ما، حفظ برخی از سوره‌ها، آیات و پیام‌های زیبای قرآن کریم، آشنایی با برخی از داستان‌های قرآنی، انجام فعالیت‌های جذاب و متنوع به منظور تقویت علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن، خواندن روزانه و مستمر قرآن همه با هم بنای محکم و زیبای آموزش قرآن را می‌سازند.

## دانش آموزان در پنج پایه اول دوره ابتدایی در درس قرآن چه آموخته‌اند؟

همان‌طور که بیان شد هدف اصلی آموزش قرآن، دستیابی دانش آموزان به مهارت‌های پایه در استفاده دائمی از قرآن کریم است. در قسمت قبل با این مهارت‌های پایه آشنا شدید. هر چند مطابق یکی از اصول آموزش قرآن، این آموزش در همه پایه‌های تحصیلی بر جامعیت آموزش که همه مهارت‌های پایه را دنبال می‌کند تأکید دارد. اما در هر دوره تحصیلی تأکید اصلی بر یکی از این مهارت‌هاست و سایر مهارت‌ها در کنار مهارت اصلی، هم آموزش را جذاب و متنوع می‌سازد و هم با شیئی ملایم دانش آموزان را برای کسب مهارت‌های بالاتر و کامل‌تر در آموزش قرآن پایه‌های بالاتر آماده می‌سازد.

مهارت اصلی آموزش قرآن در دوره ابتدایی کسب توانایی خواندن قرآن است اما به سایر مهارت‌ها نیز در حد نیاز و ضرورت پرداخته شده است. اینک که شما آموزش قرآن در پایه ششم ابتدایی را در کنار آموزش سایر دروس برعهده دارید خوب است با فرآیند آموزش خواندن قرآن از پایه اول تا پنجم به‌طور اجمال آشنا باشید و بدانید که در آغاز سال تحصیلی، انتظار است یک دانش آموز پایه ششم ابتدایی در خواندن انس با قرآن کریم به چه مهارت‌هایی دست یافته باشد.

دانش آموزان در پایه اول ابتدایی براساس آموخته‌های خود در سوادآموزی فارسی می‌آموزند حروف و حرکات را در کلمات و عبارات ساده قرآنی ترکیب کرده و آنها را آرام و شمرده یا حداقل بخش بخش بخوانند. ترکیب حروف و حرکات، خواندن بخش‌های دارای حرف ساکن یا مشدد، سنگ بنا و خشت اول، کسب توانایی روخوانی قرآن است. اگر این گام صحیح برداشته شود بنای خواندن قرآن، محکم و به درستی به تدریج بالا رفته و کامل می‌شود.

در پایه دوم دانش‌آموزان با نمادهای خاص رسم‌الخط قرآن و یا تقریباً همان قواعد اولیه و مهم روخوانی آشنا شده و می‌توانند کلمات و عباراتی را که علاوه بر نمادهای خط فارسی، نمادهای خاص خط قرآن را نیز دارد، به تدریج بخوانند.

در کلاس سوم پس از یادآوری قواعد کلاس دوم، قواعد اصلی روخوانی قرآن تکمیل شده و در یک فرصت زمانی ۳۳ روزه که دانش‌آموزان هر روز یک زنگ قرآن دارند، آموزش و کسب مهارت‌های اصلی و اولیه روخوانی قرآن به انجام می‌رسد. از این زمان به بعد، فرآیند تمرین و تکرار برای تثبیت مهارت‌های کسب شده در ادامه پایه سوم و نیز در پایه چهارم و پنجم طی می‌شود. البته در این دو پایه، دانش‌آموزان با برخی از قواعد و نکات تکمیلی روخوانی قرآن و همچنین با برخی از ویژگی‌های نگارش کلمات در مصحف‌های ۳۰ جزء قرآن کریم که اصطلاحاً به آن «رسم‌المصحف» می‌گویند نیز آشنا می‌شوند. ایشان از پایه چهارم ضمن آشنایی مذکور، به تدریج توانایی خواندن قرآن از روی قرآن کامل را نیز به دست می‌آورند.

قابل ذکر است که فرآیند مهارت خواندن قرآن از بخش خوانی کلمات و عبارات، شمرده و آرام خواندن آنها که به روخوانی قرآن مشهور است، آغاز شده و به روان‌خوانی عبارات و آیات قرآن کریم منتهی می‌شود. دانش‌آموزان، این فرآیند را با توجه به استعداددهای فردی، میزان تمرین و تکرار و نیز مهارت و ممارست آموزگاران خود در آموزش قرآن و برخی عوامل و انگیزه‌های جانبی دیگر، در مدت زمان متفاوت طی می‌کنند.

از دانش‌آموزان پایه ششم در آغاز سال تحصیلی انتظار می‌رود که عموم آیات و عبارات قرآن کریم را از روی مصحف‌های آموزشی یا کتاب درسی خود حداقل به صورت آرام و شمرده بخوانند. توانایی کمتر از این میزان ضعف جدی به شمار می‌رود و توانایی‌های بیش از این مقدار که می‌تواند تا حد روان‌خوانی و تسلط نسبتاً کامل و گاه زیباخوانی قرآن کریم برسد، مطلوب است. نکته بسیار مهم و کلیدی در آغاز هر یک از پایه‌های تحصیلی آن است که آموزگار محترم به میزان توانایی و نوع اشکالات هر یک از دانش‌آموزان واقف گشته و به تدریج در رفع آنها بکوشد. از این رو، فعالیت اصلی آموزگار در آموزش قرآن به ویژه در پایه پنجم و ششم، شناخت مشکلات هر دانش‌آموز در خواندن قرآن و برطرف ساختن آن است. اگر این مشکلات به هر دلیلی مخصوصاً به علت عدم تسلط کافی معلم در خواندن قرآن و مانوس نبودن بآن، شناسایی نشود و برطرف نگردد، بدیهی است استفاده کامل و صحیح از کلاس قرآن به عمل نیامده و اهداف موردنظر آموزش درس قرآن حاصل نشده است.

معلمان عزیز برای آشنایی بیشتر با فرآیند آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم و چگونگی رفع اشکالات خاص دانش‌آموزان علاوه بر شرکت در کلاس‌های آموزشی و خواندن دقیق کتاب حاضر، ضروری است به کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی ویژه مراکز تربیت معلم - کد ۶۰۱۱ - نیز مراجعه کنند.



## اهداف درس قرآن پایه ششم ابتدایی

- ۱- به شنیدن قرائت قرآن کریم و خواندن آن علاقه نشان دهد.
- ۲- آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی را روان و حتی المقدور زیبا و آهنگین بخواند.
- ۳- آیات قرآن کریم را از روی مصحف شریف با خط آموزشی به صورت شمرده بخواند.
- ۴- مفهوم پیام‌های قرآنی کتاب را به زبان ساده بیان کند.
- ۵- به حفظ برخی از آیات، سوره‌ها و پیام‌های قرآنی کتاب درسی علاقه نشان دهد.
- ۶- علاقمند است معنای آیات را بداند.
- ۷- با معنای برخی از کلمات ساده یا پرکاربرد قرآن کریم آشنا شود.
- ۸- برخی از عبارات ساده قرآن را معنا کند.
- ۹- با داستان‌های قرآنی کتاب درسی آشنا شود.
- ۱۰- به استفاده از رسانه‌ها و شرکت در فعالیت‌های قرآنی علاقه نشان دهد.
- ۱۱- به خواندن روزانه قرآن کریم علاقه نشان دهد.

## ساختار و محتوای کلی کتاب آموزش قرآن پایه ششم ابتدایی

کتاب آموزش قرآن این پایه شامل ۱۴ درس، ۳ یادآوری و یک درس با عنوان درس آخر است. هر درس طی چهار جلسه تدریس می‌شود و هر جلسه شامل بخش‌های زیر است:

**جلسه اول:** خواندن یک صفحه از قرآن کامل.

**جلسه دوم:** استماع قرائت آیات جلسه قبل، خواندن برخی از آیات جلسه قبل همراه با ترجمه آنها و انجام تمرین کار در کلاس.

**جلسه سوم:** خواندن یک صفحه از قرآن کامل، پیام قرآنی یا یک داستان از قرآن کریم.

**جلسه چهارم:** خواندن از روی قرآن کامل و موضوع «یک نکته از هزاران».

قابل ذکر است که درس اول تفاوت‌هایی با سایر دروس دارد که در بخش دوم کتاب توضیح داده خواهد شد و همچنین در پایان هر جلسه از جلسات چهارگانه فوق در هر درس، تکلیف «انس با قرآن در خانه» متناسب با محتوا و موضوع همان جلسه آمده است.

## تعریف، اهداف و روش کلی تدریس بخش‌های مختلف یک درس

### جلسه اول

#### یک صفحه از قرآن کریم

**تعریف:** برای اولین جلسه هر درس تمرین خواندن یک صفحه از قرآن کامل که در کتاب درسی دانش‌آموزان آمده در نظر گرفته شده است.

#### اهداف

- ۱- تقویت خواندن قرآن کریم
- ۲- آشنایی بیشتر با ویژگی‌های نگارش برخی از کلمات قرآنی که به شیوه خاصی در مصحف‌های کامل نوشته می‌شوند (رسم المصحف)
- ۳- تقویت علاقه به خواندن روزانه قرآن کریم
- ۴- شناسایی مشکلات دانش‌آموزان در خواندن قرآن و توانایی رفع آنها

#### روش کلی تدریس و ارزشیابی

##### خواندن آیات

فعالیت اصلی جلسه اول هر درس، تمرین خواندن یک صفحه کامل از قرآن کریم است. این تمرین طی مراحل زیر انجام می‌شود.

**۱- خواندن در گروه:** دانش‌آموزان را به گروه‌های ۲ یا حداکثر ۳ نفره تقسیم می‌کنیم. پس از تعیین گروه‌ها از دانش‌آموزان می‌خواهیم ابتدا به صورت فردی ظرف چند دقیقه هر مقدار از آیات صفحه را که فرصت دارند، برای خودشان به آرامی بخوانند. سپس از ایشان می‌خواهیم هر دانش‌آموز یک تا دو سطر از همان آیات را برای دوست هم‌گروه خود بخواند. به این ترتیب ابتدا فردخوانی و سپس خواندن در گروه اتفاق می‌افتد.

##### چند نکته:

**الف)** چون زمان این مرحله، که از دو بخش فردخوانی و خواندن برای دوست هم‌گروه خود حداکثر نباید از ده دقیقه بیشتر به طول انجامد، می‌توان از همه گروه‌ها خواست از همان ابتدای صفحه تمرین را آغاز کنند و یا صفحه قرآن را مثلاً به سه بخش تقسیم کرد و هر سه گروه یک بخش از آیات صفحه را تمرین کنند.

**ب)** به دانش‌آموزان پیام‌آموز چه در زمان خواندن در گروه و چه در زمانی که یک دانش‌آموز برای کل کلاس می‌خواند، در صورتی که کلمه یا ترکیبی را اشتباه خواند، بلافاصله اشتباه او را تصحیح نکنند بلکه فرصت دهند که به محل وقف یا پایان آیه برسد، آنگاه به روش صحیح - که بعداً توضیح داده خواهد شد - اشتباه دانش‌آموز تذکر داده شده و تصحیح می‌شود.

**ج)** در حین انجام تمرین فردی و خواندن در گروه، معلم در کلاس می‌گردد، به خواندن دانش‌آموزان توجه می‌کند، احتمالاً به سؤالات آنها پاسخ می‌دهد و همچنین اگر به نکته مهمی در خواندن ایشان برخورد کرد، قبل از انجام مرحله بعد، آن نکته و موضوع را برای عموم کلاس توضیح می‌دهد.



## ۲- خواندن برای کلاس: پس از مرحله اول که دانش آموزان ابتدا به صورت فردی و سپس برای دوست هم گروه خود، آیات

درس را خوانده و تمرین کردند، اینک نوبت خواندن برای کلاس فرا می‌رسد. در این مرحله معلم از دانش آموزان می‌خواهد با انتخاب او به صورت فردی و با صدای بلند هر کدام حدود یک سطر از آیات درس را برای کلاس بخوانند. انتخاب دانش آموزان با تشخیص معلم، می‌تواند ابتدا از میان دانش آموزان داوطلب و قوی‌تر و سپس از میان سایر دانش آموزان باشد. در صورت نیاز و امکان، بسیار خوب است در یک جلسه یا همه دانش آموزان یا بیشتر آنها، حداقل یک سطر از آیات درس را برای کلاس بخوانند.

خواندن برای کلاس تا اواخر ساعت آموزشی ادامه می‌یابد و ممکن است چند بار آیات همین صفحه در کلاس خوانده شود.

## ۳- انجام تکلیف انس با قرآن در خانه: در پایان کلاس معلم دانش آموزان را به انجام این تکلیف در خانه تشویق کرده و در

صورت نیاز توضیحات لازم را ارائه می‌کند.

### دو تذکر بسیار مهم

#### ۱- مهم‌ترین موضوع یادگیری و آموزش در فرایند فوق-تمرین و خواندن آیات- تشخیص مشکلات و ضعف‌های خاص هر دانش آموز

در خواندن قرآن کریم است. این ضعف‌ها می‌تواند در یک دانش آموز نسبت به دانش آموز دیگر کاملاً متفاوت باشد. ممکن است یک دانش آموز در اصل روخوانی قرآن، هنوز مشکلاتی داشته باشد، دیگری با بی‌دقتی و شتابزدگی می‌خواند، سومی به خاطر سریع خواندن یا علل دیگر دچار اضطراب و غلط‌خوانی می‌شود و ... معلم باید ضمن تسلط کامل خود به خواندن آیات درس- که قبل از شروع کلاس از آن مطمئن شده است- اولاً اشتباهات دانش آموزان را به خوبی تشخیص دهد و ثانیاً با صبر، حوصله و آرامش به روش صحیح، آن اشتباه را برطرف سازد. اگر این کار انجام نشود تمرین خواندن آیات در کلاس کمک چندانی به شناسایی و برطرف شدن ضعف‌های دانش آموزان نمی‌کند.

#### ۲- در صورتی که دانش آموزی در خواندن یک سطر اشتباهات و ضعف زیادی دارد، می‌توان به رفع یکی دو مورد از موارد

مهم و چه بسا ساده آنها (مانند صحیح و دقیق خواندن حرکات کوتاه یا خواندن حرف ساکن با حرکت ماقبل خود در یک بخش و ... ) اقدام کرد و موارد دیگر را به نوبت‌های بعد موکول نمود.

به خاطر اهمیت روش صحیح رفع اشکالات روخوانی دانش آموزان، در اینجا به اختصار به آن اشاره می‌کنیم.

### روش رفع اشکالات روخوانی

#### ۱- همان طور که قبلاً بیان شد، در صورتی که در خواندن یک دانش آموز اشتباهی پیش آمد هم خودمان صبر می‌کنیم و هم به

دانش آموزان یاد می‌دهیم که بلافاصله اشتباه دانش آموز را تذکر ندهند؛ بلکه فرصت می‌دهیم تا خواندن او به محل وقف یا پایان آیه برسد. آنگاه معمولاً خوب است قبل از اقدام به انجام هر روش دیگری ضمن تشویق دانش آموز نسبت به آنچه صحیح خوانده است، از او بخواهیم یک بار دیگر همان سطر را با آرامش و دقت بیشتر بخواند. بسیار مناسب است به طور ضمنی، نسبت به اشتباهات مهم او تذکراتی را نیز به طور کلی ارائه کنیم. مثلاً بگوییم عزیزم! عجله نکن، با آرامش بخوان، در خواندن حرکات کوتاه دقت کن، اول حرکت را ببین و بعداً آن را بخوان (ببین و بخوان) یا حرف ساکن را همراه با صدای قبل آن در یک بخش بخوان و یا حرفی را که تشدید دارد دوبار بخوان یک بار با صدای قبلش و بار دوم با صدای خودش و ... معمولاً با این گونه تذکرات اگر دانش آموزی در روخوانی قرآن مشکل جدی نداشته باشد بیش از ۹۰ درصد مشکلات او برطرف می‌شود.

#### ۲- پس از انجام اولین گام در رفع اشکالات روخوانی دانش آموزان که می‌تواند عمومی باشد و همیشه انجام شود، سپس

می‌توان با توجه به نوع اشکال دانش آموز، شناختی که از میزان توانایی یا ضعف او داریم و ... با استفاده از یکی از روش‌هایی چون مقایسه غلط و صحیح کلمه با هم و سؤال از دانش آموز که کدام یک صحیح است، نوشتن کلمه یا ترکیب موردنظر روی تخته و اشاره



صحیح<sup>۱</sup> به بخش‌های کلمات و درخواست از دانش‌آموزان که به‌طور دسته‌جمعی با اشاره معلم به بخش‌ها، آن کلمه یا ترکیب را بخش‌بخش بخوانند و سپس دانش‌آموز موردنظر، آن کلمه را بخواند و ... اشکال دانش‌آموز را برطرف کرد. معلمان گرامی می‌توانند برای آشنایی بیشتر و کامل‌تر با روش‌های رفع اشکالات روخوانی دانش‌آموزان به کتاب مبانی و روش آموزش قرآن دوره ابتدایی ویژه مراکز تربیت معلم (کُد ۶۰۱۱) مراجعه کنند.

## جلسه دوم

### قرائت آیات درس

**تعریف:** منظور از قرائت آیات، خواندن آنها به صورت زیبا و روان و حتی الامکان نزدیک به لحن عربی است.

#### اهداف

- ۱- تقویت زیبا و روان خوانی قرآن کریم
- ۲- تقویت انگیزه خواندن قرآن کریم
- ۳- ایجاد تنوع و جذابیت در کلاس قرآن
- ۴- آشنایی ضمنی و غیرمستقیم با برخی از نکات تجویدی و زیباخوانی قرآن کریم
- ۵- کسب مهارت تدریجی و عملی زیبا خواندن قرآن کریم.

### روش کلی تدریس و ارزشیابی

معمولاً در جلسه دوم هر درس، قرائت زیبای آیات جلسه قبل از طریق یک وسیله صوتی (مانند نوار یا CD) در کلاس پخش می‌شود و دانش‌آموزان ضمن خط بردن از روی آیات قرآن که در کتاب آمده است، در حالی که به قرائت نوار گوش می‌کنند به آنچه در نوار از آنها خواسته شده، عمل می‌کنند.

#### دو نکته

- ۱- معمولاً خوب است در آغاز هر جلسه از انجام تکلیف انس با قرآن در خانه پرسش شود تا دانش‌آموزان به‌طور مرتب و مستمر نسبت به اهمیت تمرین در خانه و ارزش انس روزانه با قرآن کریم توجه نموده و تشویق شوند. همچنین از آنها نسبت به مطالب جلسه قبل پرسش به عمل آمده و از آموخته‌های ایشان ارزشیابی شده و برای آنها امتیاز یا نمره مناسب در نظر گرفته شود.
- ۲- پرسش آغازین جلسه از دانش‌آموزان در جلسه دوم هر درس، در صورتی که عموماً دانش‌آموزان در روخوانی (نه لزوماً روان خوانی) آیات قرآن مشکل جدی ندارند می‌تواند پس از پخش نوار قرائت آیات به عمل آید. اما اگر تعداد قابل توجهی از دانش‌آموزان هنوز در روخوانی مشکلاتی دارند، بهتر است قبل از پخش نوار، از آیات جلسه قبل پرسش شود و سپس به پخش نوار و تمرین قرائت مبادرت ورزید.

۱- این روش در آغاز مجموعه لوحه آموزش قرآن پایه‌های اول تا سوم ابتدایی، پیش‌گفتار کتاب‌های آموزشی قرآن اول تا سوم ابتدایی چاپ سال ۹۰ و نیز کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی - کُد ۶۰۱۱ - به تفصیل آمده است. برای آشنایی بیشتر با این روش و تسلط در انجام آن، مراجعه به یکی از این منابع، کاملاً ضروری است.

خوب است این نکته بسیار مهم را بدانید تا زمانی که دانش‌آموزان به میزان کافی در روخوانی آیات قرآن به مهارت کافی دست نیافته‌اند باید بر روخوانی که مبتنی بر خوب دیدن حروف و حرکات، آرام و شمرده خواندن کلمات و ترکیب‌هاست، تأکید و تمرین شود. البته پس از دست‌یابی به این مهارت می‌توان در جهت روان‌خوانی که یکی از بهترین راه‌های آن، تمرین با نوارهای صوتی قرائت قرآن به‌ویژه قرائت‌هایی به شیوه ترتیل آموزشی است، اقدام کرد. از این رو اگر دانش‌آموزان شما در روخوانی قرآن مشکل جدی ندارند می‌توانید ابتدا قرائت آیات را پخش کنید و سپس از خواندن آیات جلسه قبل، پرسش به عمل آورید.

### خواندن برخی از آیات درس همراه با ترجمه آنها

**تعریف:** در جلسه دوم هر درس، چند آیه از آیات همان درس که از نظر موضوع و مفهوم برای دانش‌آموزان مناسب است انتخاب و ترجمه شده است.

#### اهداف

- ۱- آشنایی با برخی از آموزه‌های بلند و حکمت‌آمیز قرآن کریم
- ۲- تقویت انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن و خواندن مستمر آن
- ۳- ایجاد زمینه برای درک تدریجی معنای واژگان پرکاربرد قرآن کریم
- ۴- کسب توانایی تدریجی برای معنا کردن ترکیب‌ها و عبارات ساده و پرکاربرد قرآن کریم

### روش کلی تدریس و ارزشیابی

معلم از تعدادی از دانش‌آموزان می‌خواهد که هر کدام یک سطر از آیات را همراه با ترجمه آن برای کلاس با صدای بلند بخوانند. بدیهی است موضوع رفع اشکالات روخوانی همیشه بر هر امر دیگری مقدم است و در هر فعالیتی اگر دانش‌آموز در خواندن عبارت قرآنی، اشکالی داشت و به روش مناسب مذکور باید اشکال او را برطرف کرد. احتمالاً خواندن عبارات قرآنی این تمرین همراه با ترجمه آنها توسط دانش‌آموزان به میزان یک بار در کلاس کفایت می‌کند، هرچند با تشخیص معلم و وجود وقت، عبارات می‌تواند بیش از یک بار خوانده شود.

### کار در کلاس

**تعریف:** کار در کلاس، مجموعه‌ای از کلمات و عبارات قرآنی است که توسط دانش‌آموزان حتماً در خود کلاس به کمک آموخته‌های عمومی و قبلی ایشان و نیز به کمک ترجمه عبارات قرآنی صفحه قبل ترجمه می‌شود.

#### اهداف

- ۱- آشنایی با معنای برخی از کلمات پرکاربرد و ساده قرآن کریم
- ۲- تقویت توانایی درک معنای عبارات ساده و پرکاربرد قرآن کریم
- ۳- آشنایی با آموزه‌های بلند و حکمت‌آمیز قرآن کریم
- ۴- تقویت انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن کریم و خواندن مستمر آن حتی الامکان با توجه به درک معنای عبارات



## روش کلی تدریس و ارزشیابی

- ۱- از دانش‌آموزان می‌خواهیم تمرین اول را ابتدا به صورت فردی انجام داده و معنای لغات را روبه‌روی آنها بنویسند و سپس با هم گروه خود درباره آنچه نوشته‌اند مذاکره کنند.
- ۲- یک یا چند دانش‌آموز هر کدام یک کلمه را همراه با معنا می‌خوانند و در صورت نیاز، خواندن کلمه و معنای آن به روش صحیح، تصحیح می‌شود.
- ۳- تمرین دوم و سپس تمرین سوم به روش فوق توسط دانش‌آموزان ابتدا حل شده و پس از حل برای کلاس خوانده و در صورت نیاز تصحیح می‌شود.

### چند تذکر:

- ۱- پس از حل هر تمرین و قبل از حل تمرین بعدی، آن تمرین توسط چند دانش‌آموز برای کلاس خوانده و تصحیح می‌شود.
- ۲- در زمان خواندن کلمات و عبارات قرآنی توسط دانش‌آموزان، به صحیح خواندن آنها و رفع اشکالات روخوانی، توجه کافی به عمل آید. تصور نشود اگر در حل این تمرین، عبارات و برخی کلمات غلط خوانده شود اشکالی ندارد. دانش‌آموزان عملاً باید بیاموزند که هر وقت قرآن می‌خوانند، باید با دقت و صحیح بخوانند.
- ۳- از آنجا که دانش‌آموزان موظف به حفظ ترجمه کلمات و عبارات بخش کار در کلاس نیستند، این موارد را در ارزشیابی پایانی در نظر نگیرید. می‌توانید دانش‌آموزان را که در این زمینه علاقه و توانایی بیشتری از خود نشان می‌دهند، به شیوه مناسب تشویق کنید و برای آنها در ارزشیابی مستمر، نمره و امتیاز خاصی قائل شوید. از آنجا که تمرین‌های کار در کلاس برای دانش‌آموزان جذاب و جالب است، عمدتاً به انجام آنها اشتیاق نشان می‌دهند و به تدریج خودشان در می‌یابند که انجام این گونه تمرینات به چه میزان بر توانایی آنها در فهم تدریجی معنای آیات و عبارات قرآن کریم می‌افزاید.
- ۴- شما می‌توانید با تشخیص خودتان به تدریج وقتی دانش‌آموزان یک آیه یا عبارت قرآنی را از صفحات دیگر کتاب درسی یا قرآن کریم خواندند، از معنای برخی از کلمات، ترکیب‌ها یا عبارات ساده آنها از دانش‌آموزان پرسش کنید و عملاً آنها را نسبت به درک تدریجی معنای آیات قرآن کریم تشویق نمایید.
- ۵- برای حل تمرین‌های کار در کلاس، اطلاعات عمومی و آموخته‌های قبلی دانش‌آموزان کفایت می‌کند. در صورت نیاز می‌توانند برای یافتن ترجمه یک کلمه از ترجمه عبارات قرآنی صفحه قبل این تمرین‌ها نیز استفاده کنند. به احتمال بسیار ضعیف اگر هیچ یک از این مراحل برای دانستن معنای یک کلمه کفایت نکرد، مراجعه به فهرست کلمات معنا شده که در آخر کتاب دانش‌آموزان آمده است، اشکالی ندارد.

## جلسه سوم

### الف) یک صفحه از قرآن کریم

**تعریف:** در جلسه سوم هر درس ابتدا یک صفحه دیگر از قرآن کریم برای تمرین روخوانی و روان‌خوانی در نظر گرفته شده است. این صفحه، صفحه بعدی آیاتی است که در جلسه اول آمده است.

### اهداف :

- ۱- تقویت خواندن قرآن کریم
- ۲- آشنایی بیشتر با ویژگی‌های نگارش برخی از کلمات قرآنی که به شیوه خاصی در مصحف‌های کامل نوشته می‌شوند (رسم المصحف)
- ۳- تقویت علاقه به خواندن روزانه قرآن کریم
- ۴- شناسایی مشکلات دانش‌آموزان در خواندن قرآن و توانایی رفع آنها

### روش کلی تدریس و ارزشیابی

روش تدریس تمرین و ارزشیابی این صفحه نیز مانند همان صفحه قرآنی جلسه اول است.

### دو تذکر :

- ۱- همان‌طور که قبلاً گفته شد در آغاز هر جلسه از انجام تکالیف انس با قرآن جلسه قبل و نیز مطالب آموخته شده قبلی، از دانش‌آموزان پرسش می‌شود.
- ۲- برای جلسه سوم، علاوه بر تمرین خواندن یک صفحه از قرآن کریم، یک پیام قرآنی نیز در نظر گرفته شده است. از این رو اگر حدود ۱۰ دقیقه برای پرسش اولیه و نیز حدود ۱۵ دقیقه برای پیام قرآنی در نظر گرفته شود، می‌توان و باید حداقل ۲۵ دقیقه یعنی حدود نیمی از زمان یک جلسه آموزشی را به تدریس و تمرین خواندن این صفحه از قرآن کریم اختصاص داد.

### ب) پیام قرآنی

**تعریف :** پیام قرآنی، معمولاً عبارتی کوتاه، زیبا، پرمعنا و معمولاً مشهور قرآن کریم است که حاوی آموزه‌های عمیق اعتقادی، اخلاقی و تربیتی، اجتماعی و سیاسی و ... می‌باشد.

### اهداف

- ۱- آشنایی بیشتر با آموزه‌های حکمت‌آمیز قرآن کریم در قالب عبارات زیبا و کوتاه قرآنی
- ۲- آشنایی با روش‌های اولیه و ساده تدریس در معنای آیات قرآن کریم
- ۳- تقویت قدرت تفکر و تعقل
- ۴- به کارگیری آموزه‌های قرآنی در زندگی عملی
- ۵- حفظ تدریجی و آزاد برخی از عبارات کوتاه، زیبا و عمیق قرآن کریم همراه با معنای آنها
- ۶- تقویت علاقه به یادگیری قرآن کریم و انس هرچه بیشتر با آن

### روش کلی تدریس و ارزشیابی

- ۱- ابتدا از یکی دو نفر از دانش‌آموزان می‌خواهیم عبارت پیام قرآنی را همراه با ترجمه آن برای کلاس با صدای بلند و زیبا بخوانند. اگر علاوه بر ترجمه پیام، کلمه‌ای از آن نیز معنا شده بود، آن کلمه نیز همراه با معنا خوانده می‌شود.
- ۲- معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد که در گروه‌های خود، با استفاده از تصاویر، اشعار و هرگونه توضیحاتی که در ذیل پیام

قرآنی آمده و نیز با استفاده از اطلاعات و تجارب قبلی خود، با یکدیگر درباره مفهوم پیام گفت‌وگو کنند.

۳- پس از چند دقیقه گفت‌وگو و مذاکره دانش‌آموزان با یکدیگر در گروه، چند گروه از دانش‌آموزان و نیز دانش‌آموز داوطلب که دوست دارند، نظر خود را درباره پیام برای کلاس بیان کنند، ارائه نظر می‌کنند.

### چند تذکر:

**اول:** معلم باید بیشتر وقت فعالیت مربوط به پیام قرآنی را در اختیار گفت‌وگوی دانش‌آموزان در گروه‌های خود و ارائه نظرشان به کلاس اختصاص دهد و فقط در صورت نیاز و تشخیص، توضیحات کوتاهی را در جهت تصحیح و تکمیل نظر آنها ارائه کند و از سخنرانی و بیان مطالب اضافی بپرهیزد.

**دوم:** روش معمول تدریس پیام‌های قرآنی به گونه‌ای است که بیان شد. معلمان عزیز می‌توانند با مراجعه به کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی - کد ۶۰۱۱ - و نیز راهنمای معلم آموزش قرآن پایه سوم ابتدایی با برخی از روش‌ها و توصیه‌های دیگر برای ارائه خلاق پیام‌های قرآنی آشنا شوند.

**سوم:** تشویق دانش‌آموزان به حفظ پیام‌ها و ترجمه آنها بدون اجبار و تحمیل و به دور از فضای رقابت‌های ناسالم، خوب و مفید است. همچنین معلم می‌تواند در مدت زمان تدریس یک درس از دروس کتاب آموزش قرآن، از دانش‌آموزان بخواهد، هنگام ورود او به کلاس، همراه بلند شدن، پیام قرآنی و ترجمه آن را، همه با هم بخوانند. وقتی چند روز این کار تکرار شود، بیشتر دانش‌آموزان به طور طبیعی، پیام و معنای آن را از حفظ می‌شوند. همچنین معلم می‌تواند به شیوه‌های مناسب و جذاب هر پیام قرآنی را همراه با ترجمه آن، در معرض دید دانش‌آموزان در کلاس قرار دهد.

**چهارم:** در پایان فعالیت مربوط به پیام، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تا عبارت پیام قرآنی را از روی آیات درس یافته و آن را بخوانند. این فعالیت موجب دریافت بیشتر ارتباط پیام با متن قرآن کریم می‌شود و دانش‌آموزان عملاً احساس می‌کنند که در قرآن کریم، چه مطالب ارزشمند و حکیمانه‌ای وجود دارد.

## ج) داستان قرآنی

**تعریف:** بیان برخی از داستان‌های قرآن کریم یا بعضی از مطالب مربوط به آموزه‌های قرآنی در قالب داستان که مناسب دانش‌آموزان است.

### اهداف

- ۱- آشنایی با برخی از معارف و آموزه‌های قرآن کریم در قالب داستان
- ۲- زمینه‌سازی برای تقویت ایمان کودکان به خدای مهربان
- ۳- آشنایی با پیامبران و اولیای بزرگ الهی و تقویت علاقه و ایمان به ایشان
- ۴- تقویت و پرورش قدرت تعقل، تخیل و بیان مطالب
- ۵- تقویت انگیزه و علاقه به یادگیری قرآن کریم از راه ایجاد فضاهای جذاب و متنوع ارائه آموزه‌های قرآنی

## روش کلی و تدریس و ارزشیابی

- ۱- بیان داستان به یکی از شیوه‌های قصه‌گویی به زبان ساده و به اختصار و با استفاده از تصاویر مربوط در کتاب دانش‌آموزان
- ۲- خواندن متن داستان توسط دانش‌آموزان در کلاس، هر دانش‌آموز یکی دو سطر از داستان را از روی کتاب برای کلاس می‌خواند.

## دو تذکر :

- ۱- برای آشنایی بیشتر با شیوه‌های قصه‌گویی و اهداف بیان داستان‌های قرآنی، علاوه بر کتاب‌های مربوط می‌توانید به کتاب مبانی و روش آموزش قرآن در دوره ابتدایی - کد ۶۰۱۱ - نیز مراجعه کنید.
- ۲- در بیان داستان‌ها ضمن استفاده کامل از متن کتاب، از طرح مطالب زائد و غیرمستند بپرهیزید. در پایان جلسه، مانند جلسات قبل، معلم دانش‌آموزان را به انجام تکلیف «انس با قرآن در خانه» تشویق کرده و در صورت نیاز، توضیحات لازم را ارائه می‌کند.

## جلسه چهارم

### الف) خواندن از روی قرآن کامل

**تعریف :** یکی از فعالیت‌های آموزش قرآن در پایه پنجم و ششم ابتدایی، خواندن از روی قرآن کامل است. مصحف‌های کامل قرآن از دفتر مدرسه به کلاس آورده می‌شود و به روشی که بیان خواهد شد، دانش‌آموزان خواندن قرآن را از روی مصحف‌های کامل تمرین می‌کنند.

### اهداف

- ۱- آشنایی با ویژگی‌های ظاهری قرآن کامل مانند اجزاء و سوره‌های آن
- ۲- تقویت و اعتماد به نفس در توانایی خواندن قرآن از روی مصحف‌های کامل
- ۳- تقویت انس و ارتباط بیشتر با قرآن کریم
- ۴- تقویت علاقه و انگیزه به خواندن مستمر و روزانه قرآن کریم
- ۵- تقویت هر چه بیشتر توانایی خواندن عموم آیات قرآن کریم حداقل به صورت آرام و شمرده

### روش کلی تدریس و ارزشیابی

— در جلسه چهارم هر درس، معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تعدادی مصحف کامل قرآن کریم را از دفتر یا نمازخانه مدرسه به کلاس بیاورند. برای هر میز حداقل یک قرآن لازم است. در صورتی که در مدرسه‌ای مصحف‌های قرآن با رسم الخط آموزشی (کم علامت و ساده) موجود نباشد، می‌توان با کمک مدیر مدرسه نسبت به تهیه این گونه از مصحف‌ها اقدام کرد و در غیر این صورت استفاده از سایر مصحف‌ها یا قرآنی که دانش‌آموزان در این جلسه از خانه یا مدرسه می‌آورند بدون اشکال است. پس توزیع مصحف‌ها به میزان حداقل هر میز یک مصحف به روش زیر این بخش از فعالیت آموزشی، تدریس و تمرین می‌شود. این فعالیت می‌تواند تا حدود سه چهارم زمان این جلسه را به خود اختصاص دهد.

- ۱- معلم یا یکی از دانش‌آموزان یک صفحه از قرآن را، کاملاً به‌طور تصادفی (مانند استخاره کردن) باز کرده و شماره صفحه را به دانش‌آموزان اعلام می‌کنند تا دانش‌آموزان نیز آن صفحه را باز کنند.
- ۲- اینک دانش‌آموزان با یک صفحه از قرآن درست مانند صفحه‌ای از قرآن که در اولین جلسه هر درس آمده است، روبه‌رو هستند. از این‌رو معلم برای آنها توضیح می‌دهد که کاملاً همان روش قبلی، یعنی فردخوانی و برای دوست خود خواندن (خواندن در گروه) و سپس خواندن برای کلاس را انجام دهند. این تمرین تقریباً تا پایان وقت مقرر برای این فعالیت ادامه می‌یابد.

## دو نکته

- ۱- اگر دانش‌آموزی در خواندن آیات این صفحه، مشکلات زیادی داشت، لازم نیست همه این مشکلات را در همان جلسه برطرف کرد. او را نسبت به توانایی‌هایش تشویق کنید، برخی از مشکلات مهم و در عین حال ساده او را متذکر شده و برطرف سازید و از بقیه صرف‌نظر نموده تا در جلسات بعدی به تدریج حل شود.
- ۲- با تشخیص خودتان می‌توانید تمرین آیات را تا پایان همان صفحه ادامه دهید یا برای تنوع و هیجان بیشتر پس از خواندن چند سطر اول صفحه به صورت خواندن برای کلاس، از دانش‌آموزان بخواهید، آن صفحه را بسته و صفحه دیگری را باز کند و به همان روش قبلی تمرین کرده و با انتخاب شما برای کلاس بخوانند.

## ب) یک نکته از هزاران

**تعریف:** نکته‌ای جالب، جذاب و چه بسا اعجاز گونه از قرآن کریم که با آیات همان درس مرتبط است.

### اهداف

- ۱- ایجاد جذابیت و تنوع در مطالب درس قرآن
- ۲- تقویت انگیزه و علاقه هرچه بیشتر به آشنایی و انس با قرآن کریم
- ۳- آشنایی با ارتباط زیبا و دیرینه ادبیات غنی فارسی با قرآن کریم و اثرپذیری آن از قرآن
- ۴- تقویت علاقه به خواندن مستمر و روزانه قرآن و دستیابی بیشتر به نکات ظریف و جالب آیات

## روش کلی تدریس و ارزشیابی

- ۱- از چند دانش‌آموز بخواهید مطلب مربوط به این بخش را برای کلاس بخوانند.
  - ۲- نظر دانش‌آموزان علاقه‌مند و داوطلب را در توضیح بیشتر مطلب برای کلاس، جویا شوید.
- تذکر:** قبل از کلاس مطالب مربوط به این بخش را با دقت بخوانید تا زمان طرح موضوع در کلاس، نسبت به آن اطلاع و تسلط کافی داشته باشید. به ویژه اشعار این قسمت را قبلاً خوب بخوانید تا در نحوه خواندن آنها با مشکلی روبه‌رو نباشید.

## یادآوری

پس از هر پنج درس مطالبی تحت عنوان یادآوری در نظر گرفته‌ایم، در کل کتاب ۳ یادآوری داریم یکی پس از درس پنجم، یادآوری ۲ پس از درس دهم و یادآوری ۳ پس از درس چهاردهم. توجه داشته باشید که این یادآوری‌ها در یک جلسه کامل در کلاس و با نظارت آموزگار، توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود.

**تعریف:** همان‌طور که از موضوع مشخص است، این قسمت به عنوان یادآوری مطالبی است که دانش‌آموز در دروس گذشته خوانده است.

## اهداف

- ۱- ایجاد تنوع و جذابیت در ارائه آموزه‌های قرآنی
- ۲- تشویق دانش‌آموزان به حفظ پیام‌ها و ترجمه آنها به‌طور غیرمستقیم و بدون اجبار
- ۳- گسترش درک و فهم دانش‌آموزان نسبت به آموزه‌های قرآنی و ارتباط آموزه‌ها با مسائل روزمره زندگی
- ۴- مروری بر قواعد روخوانی قرآن کریم
- ۵- تقویت روخوانی صحیح آیات قرآن کریم
- ۶- کمک به خودارزیابی در دانش‌آموزان

## روش کلی تدریس و ارزشیابی

برخی از فعالیت‌های این بخش را هر دانش‌آموز به‌صورت انفرادی انجام می‌دهد و برخی دیگر پس از فعالیت انفرادی در گروه مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرد. در هر دو صورت آموزگار باید پاسخ‌های صحیح را به شیوه‌ای که مناسب می‌داند مورد بررسی قرار دهد.

## انس با قرآن در خانه

**تعریف:** فعالیت و تکلیف دانش‌آموزان در درس قرآن با عنوان «انس با قرآن در خانه» بیان شده است.

## اهداف

- ۱- تمرین و ارتقاء مهارت نسبت به آموخته‌های درس قرآن
- ۲- درونی کردن سنت نیکوی خواندن روزانه قرآن کریم به‌ویژه در خانه
- ۳- تقویت علاقه و انگیزه به یادگیری و ارتباط مستمر با قرآن کریم
- ۴- مشارکت والدین در فرایند یادگیری قرآن و تقویت زمینه دستیابی به تربیت قرآنی در خانواده

## روش کلی تدریس

- ۱- تذکر معلم به انجام تکلیف «انس با قرآن» در خانه در پایان هر جلسه و تشویق دانش‌آموزان به این کار
- ۲- بررسی تکلیف انجام شده و پرسش از مطالب هر جلسه در آغاز جلسه بعد، تشویق دانش‌آموزان موفق و ترغیب سایر دانش‌آموزان به انجام مرتب تکلیف «انس با قرآن در خانه» و یادگیری و تمرین کامل درس قرآن.

## قرآن در تابستان

**تعریف:** صفحاتی از قرآن کریم در ادامه صفحات و سوره‌هایی که در دروس کتاب آمده است برای تمرین مستمر خواندن قرآن و انس روزانه با آن برای تابستان در نظر گرفته شده است.

### اهداف

- ۱- تثبیت مهارت‌های کسب شده در خواندن قرآن کریم
- ۲- ایجاد عادت به خواندن روزانه قرآن کریم
- ۳- به‌کارگیری آموخته‌های خود در فهم کلمات، عبارات و آیات ساده و پرکاربرد قرآن کریم

### روش کلی تدریس و ارزشیابی

- ۱- به عنوان درس آخر، موضوع و اهمیت آن را با دانش‌آموزان در میان گذارید و از آنها بخواهید هر روز چند سطر از این آیات را بخوانند به نحوی که حداقل هر هفته یک صفحه مربوط به آن هفته خوانده شود.
  - ۲- حتماً برای آنها توضیح دهید که شما می‌توانید با توجه به توانایی خود و آموخته‌هایی که کسب کرده‌اید برخی از کلمات، عبارات و آیات ساده همین صفحات را معنا کنید. سعی کنید هر وقت قرآن می‌خوانید، توانایی‌های خود در فهم قرآن را به کار گیرید. خوب است برای نمونه، در آیات و صفحاتی از بخش قرآن در تابستان، این توانایی‌ها را به آنها نشان دهید؛ تا هم روش کار را بیاموزند و هم بیشتر به توانایی‌های خود در فهم قرآن پی ببرند.
- تذکر:** در صورتی که در طول سال احساس کردید در برخی از جلسات برای فعالیت بیشتر، زمان مناسب در اختیار دارید، می‌توانید از همین صفحات قرآنی مربوط به تابستان استفاده کرده و از دانش‌آموزان بخواهید در کلاس، آن صفحات را بخوانند و برخی کلمات و عبارات ساده آنها را معنا کنند.



## رسانه‌ها، وسایل و تجهیزات مورد استفاده در آموزش قرآن

ابزارها و رسانه‌های آموزشی، جزئی از لوازم فرایند یادگیری است. این ابزارها و رسانه‌ها هرچه از تنوع و جذابیت و تناسب بیشتری برخوردار باشند، بر عمق و وسعت یادگیری می‌افزایند. رسانه‌های مورد استفاده در درس قرآن عبارت‌اند از:

**بسته آموزشی:** بسته آموزشی در پایه ششم شامل مجموعه‌ای به شرح زیر است:

**۱- کتاب درسی:** کتاب درسی، حلقه اتصال بین برنامه‌ریزان، معلمان، دانش‌آموزان، اولیای آنها و عموم افراد جامعه است به طوری که هیچ رسانه آموزشی دیگری از این نقش و اهمیت برخوردار نیست.

ارکان مهم برنامه درسی مانند رویکرد، اهداف آموزش، سازماندهی محتوا، روش‌های آموزش و شیوه‌های ارزشیابی، در کتاب درسی تجلی می‌یابد.

**۲- نوار صوتی آموزشی:** یکی از مؤثرترین مهارت‌ها در آموزش هر درس به‌ویژه آموزش زبان، مهارت گوش دادن است؛ بنابراین نوارهای صوتی آموزشی که وسیله‌ای ساده و قابل دسترس برای عموم است، در دستیابی به مهارت قرائت قرآن بسیار مفید و مؤثر است. معلمان محترم با استفاده از ضبط صوت و نوار صوتی آموزشی، در واقع قاری توانایی را به کلاس می‌برند و ضعف‌های موجود را جبران می‌کنند.

دانش‌آموزان با تقلید از الگو گرفتن از قرائت نوار صوتی، به تدریج می‌توانند شبیه قرائت نوار بخوانند و به مهارت‌های قرائت صحیح دست یابند. در نوار صوتی آموزشی عبارات و آیات به صورت کوتاه، بانظم و ترتیب بیشتری نسبت به نوارهای رایج، و با صوتی رسا و تلفظی واضح قرائت شده است. از این رو استفاده از نوار قرائت ویژه این کتاب توصیه می‌شود.

**تذکر مهم:** در برنامه آموزش قرآن در همه پایه‌های دوره ابتدایی، آموزش روخوانی قرآن بر آموزش قرائت زیبای آیات مقدم است. از این رو در پایه‌های اول تا سوم که علاوه بر کتاب درسی، لوحه‌های آموزشی نیز وجود دارد، تدریس روخوانی از روی لوحه قبل از استماع نوار انجام می‌شود. در پایه‌های چهارم تا ششم نیز همیشه دانش‌آموزان ابتدا آیات قرآنی را از روی کتاب تمرین کرده و می‌خوانند، سپس به نوار یا CD صوتی گوش می‌دهند و سعی می‌کنند شبیه آن بخوانند.

**۳- مصحف کامل قرآن:** در این پایه نیز مانند پایه پنجم، بخشی از آموزش از روی مصحف کامل قرآن (۳۰ جزئی) انجام می‌شود. این مصحف در عین حال که تمام ویژگی‌های استاندارد مصحف‌های کامل قرآن را داراست از رسم الخط ساده و کم‌کلمات برخوردار است تا از یک سو به خط قرآن کتاب درسی دانش‌آموزان نزدیک باشد و هم دانش‌آموزان نسبت به سایر مصحف‌ها، در خواندن این مصحف شریف با کمترین مشکل و سختی روبه‌رو باشند.





**۴- کتاب راهنمای معلم :** به منظور ارتقای توانایی معلم و کسب توفیق بیشتر در دست‌یابی به اهداف آموزشی، استفاده از کتاب راهنمای معلم ضروری است. معمولاً هر کتاب راهنمای معلم، از دو بخش اصلی تشکیل می‌شود. در بخش اول، کلیاتی درباره اهداف، محتوای کتاب، روش‌های آموزش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و در بخش دوم، توضیحات جزئی درباره هر درس ارائه می‌شود. معلم با مطالعه دقیق کتاب راهنما، از یک سو با طرح درس و اهداف خاص هر درس آشنا می‌شود و با بهره‌گیری از شیوه‌های تدریس ارائه شده بر توفیقات خود در دست‌یابی به اهداف آموزشی می‌افزاید و از سوی دیگر با استفاده از توضیحات و دانستنی‌هایی دیگر که مخصوص معلم است، توانایی خود را در پاسخ دادن به پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان، ارتقا می‌بخشد و با اعتماد و اطمینان بیشتری در کلاس حضور می‌یابد. ضمناً این کتاب زمینه خلاقیت و ابتکار بیشتر معلم را نیز فراهم می‌آورد.



**۵- نرم افزار دانش آموز :** به منظور توسعه و تعمیق آموخته‌های قرآنی دانش‌آموزان برای هریک از کتاب‌های آموزش قرآن دوره ابتدایی و از جمله کتاب پایه ششم نرم‌افزاری تولید شده است که استفاده از آن در خانه توصیه می‌شود.



## نقش خانواده در دستیابی به اهداف آموزش قرآن

خانواده و مدرسه از مؤثرترین نهادهای جامعه در تعلیم و تربیت کودکان هستند. هرچه این دو کانون نقش خود را بهتر ایفا کنند و از هماهنگی بیشتری برخوردار باشند، دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت با موفقیت بیشتری همراه خواهد بود. بسیار مناسب است در آغاز سال تحصیلی و با کمک مدیریت مدرسه از والدین دانش‌آموزان دعوت کنید تا دربارهٔ دروس به‌ویژه درس قرآن و نقش حمایتی آنها از این درس، گفت‌وگو شود. خانواده دانش‌آموزان به‌ویژه مادران از این امر استقبال می‌کنند. در این جلسه با استفاده از پیش‌گفتار کتاب دانش‌آموزان می‌توانید مطالب زیر را با والدین در میان بگذارید.

۱- توصیه به خواندن دقیق پیش‌گفتار کتاب

۲- کودکان عزیزمان باید با تشویق‌ها و راهنمایی‌های لازم و به موقع، سادگی یادگیری قرآن را احساس کنند و با کسب موفقیت در این راه، هرچه بیشتر به یادگیری قرآن علاقه‌مند شوند. آنها احترام به قرآن و کوشش در راه آشنایی با آن را از ما می‌آموزند و با مشاهدهٔ اخلاق و رفتار ما درک می‌کنند که همه می‌خواهیم آن‌گونه باشیم که خدا دوست دارد. آنها باید علاقه به قرآن، عمل به دستورات خدا، مهربانی به مردم و اخلاق اسلامی را از رفتار بزرگ‌ترها بیاموزند.

۳- از فرزندتان بخواهید آنچه از قرآن در مدرسه آموخته است، برای شما بازگو کند. سوره‌های کوتاه را، از روی کتاب بخواند. خوب است این سوره‌ها، حتی الامکان زیبا و آهنگین خوانده شود. اگر فرزند شما علاقه‌مند است، لوح فشرده‌ای مانند نوار صوتی آموزشی کلاس برای او تهیه کنید تا در یادگیری کامل‌تر و زیباخوانی قرآن توفیق بیشتری به دست آورد.

۴- از او بخواهید هر روز، حداقل چند دقیقه آیات و عبارات قرآنی هر درس را از روی کتاب، برای شما به صورت بخش‌بخش یا شمرده بخواند. دقت کنید، شما نباید آیات و عبارات قرآنی را برای او بخوانید تا او به تقلید از شما بخواند. آموزگار نیز عبارات قرآن را برای دانش‌آموزان نمی‌خواند؛ بلکه خود دانش‌آموزان به کمک آنچه در درس قرآن و حتی در سوادآموزی فارسی آموخته‌اند، می‌توانند عبارات قرآن را نیز بخوانند. اگر فرزند شما در خواندن کلمات اشتباهی داشت، از او بخواهید که برگردد و دوباره آن را با دقت بخواند تا خود به اشتباهش پی‌برد و آن را اصلاح کند.



۵- حفظ سوره‌های کتاب الزامی نیست؛ ولی اگر کودک شما به حفظ سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد، او را به انجام این کار تشویق کنید. این امر زمینه شرکت او را در مسابقات قرآن مدرسه نیز فراهم می‌کند.

۶- در هر درس یکی از عبارات زیبا، کوتاه و حکمت‌آمیز قرآن به نام پیام قرآنی آمده است. حفظ پیام‌های قرآنی و ترجمه آنها نیز الزامی نیست؛ ولی اگر کودک شما به حفظ این پیام‌ها علاقه مند است، او را به این کار تشویق کنید تا بتواند به تدریج آنها را سرلوحه زندگی خویش قرار دهد. ضمناً حفظ پیام‌ها، او را برای شرکت در مسابقات قرآن مدرسه نیز آماده می‌کند.

۷- غالباً مفهوم هریک از پیام‌ها با مجموعه‌ای از تصاویر توضیح داده شده و از دانش‌آموزان خواسته شده است که درباره مفهوم پیام، موضوع جدیدی را نقاشی کنند یا چند جمله‌ای بنویسند. این امر زمینه خلاقیت آنها را فراهم می‌آورد. نباید از آنها انتظار پاسخ مشخصی را داشت؛ بلکه هر مطلب مناسبی را بیان کنند، می‌تواند به نوعی پاسخ مطلوب باشد؛ از این رو، باید پاسخ را پذیرفت و آنها را تشویق کرد.

۸- از فرزندتان بخواهید داستان‌های کتاب را که برای ایجاد انس و علاقه بیشتر به قرآن و فهم و درک مفاهیم آن است، از روی کتاب برای شما بخواند و به کمک تصاویر برای شما تعریف کند. این کار علاوه بر آموزش قرآن، موجب تقویت مهارت‌های خواندن و گفتن در زبان فارسی نیز می‌شود.

۹- اگر شما با روش‌های آموزش روخوانی قرآن آشنایی دارید، از کتاب درسی پیشی نگیرید و هیچ قاعده‌ای را علاوه بر آنچه در کتاب آمده است، به او نیاموزید. به یاری خداوند، این آموزش در پایه‌های بعد بانظم خاصی پیش رفته و کامل خواهد شد.

۱۰- به یاد داشته باشید هیچ وقت بر کودک خود سخت نگیرید؛ موفقیت‌های او را ارج نهید و با ملاحظت، نرمی، صبر و حوصله به او کمک کنید تا ضعف‌های خود را جبران کند.

۱۱- در پایان کتاب دانش‌آموز، فهرست تعدادی کتاب و لوح فشرده (CD) معرفی شده است. در صورت امکان برخی از آنها را تهیه کنید و در اختیار فرزندتان قرار دهید، تا زمینه‌ساز افزایش مهارت او در خواندن قرآن کریم و انس بیشتر با کتاب خدا باشد.



## ارزشیابی مستمر و پایانی پیشرفت تحصیلی درس قرآن در پایه ششم ابتدایی

درس قرآن در پایه‌های ششم ابتدایی به صورت شفاهی و به دو نوع ارزشیابی می‌شود :

الف) ارزشیابی مستمر (ب) ارزشیابی پایانی

**الف) ارزشیابی مستمر :** نمره ارزشیابی مستمر با توجه به میزان مشارکت دانش آموز در فعالیت‌های یادگیری تعیین می‌شود.

اهم این فعالیت‌ها در درس قرآن، عبارت است از :

- ۱- اعلام آمادگی برای خواندن آیات و عبارات از روی کتاب درسی
  - ۲- مشارکت در کار گروهی به منظور فهم بیشتر (بیان مصادیق پیام‌های قرآنی)
  - ۳- مشارکت در جمع‌خوانی آیات و عبارات قرآنی و همراهی با نوار آموزشی
  - ۴- بیان داستان‌های قرآنی کتاب
  - ۵- میزان توانایی در خواندن آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی (در پرسش‌های تدریجی)
  - ۶- انجام فعالیت‌های کار در کلاس
  - ۷- انجام منظم تکلیف انس با قرآن در خانه
  - ۸- خواندن آیات از روی صفحات پایانی هر درس یا از روی قرآن کامل
- تبصره :** بدیهی است اگر دانش‌آموزی در خواندن آیات از روی صفحات پایانی هر درس یا قرآن کامل موفقیت لازم را کسب نکرده است، نباید از او نمره‌ای کسر شود.

۹- انجام فعالیت‌های خارج از کلاس مرتبط با درس قرآن، مانند :

- تهیه نوار آموزشی قرآن یا سایر نوارهای قرآن و استماع آن در خانه؛
  - خواندن قرآن در خانه؛
  - مطالعه کتاب‌های جانبی درباره داستان‌های قرآنی پیام‌های زندگی (پیام قرآنی)
  - حفظ برخی از سوره‌ها، آیات و پیام‌های قرآنی؛
  - تلاوت قرآن با صوت خوش و زیبا؛
  - نقاشی، خوش‌نویسی و انجام سایر کارهای هنری درباره پیام‌های قرآنی، داستان‌ها و ...
  - شرکت در جلسات و مسابقات قرآنی مانند حضور در دارالقرآن‌ها و سایر برنامه‌های مشابه؛
  - جمع‌آوری مطالبی درباره قرآن از مجموعه کتاب‌های درسی دوره ابتدایی؛
  - تولید روزنامه‌های دیواری خاص قرآن با ارائه مطالب مربوط به قرآن در روزنامه‌های دیواری مدرسه؛
  - توانایی دانش‌آموزان در معناکردن عبارات قرآنی؛
- بدیهی است آموزگار می‌تواند در چارچوب برنامه آموزش قرآن و مناسب با اصول، محتوا و روش‌های آن، دانش‌آموزان را به هر فعالیت مناسب دیگری نیز ترغیب و تشویق کند.

## ب) ارزشیابی پایانی : ارزشیابی پایانی از دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در پایان هر نیم سال به صورت شفاهی به شرح زیر

انجام می شود :

ردیف	مواد ارزشیابی	میزان ارزشیابی	نمره	سطح انتظار
۱	روخوانی آیات جلسه اول دروس	حدود چهار سطر	۹	خواندن به صورت معمولی و روان
۲	روخوانی آیات جلسه سوم دروس	حدود چهار سطر	۹	خواندن به صورت شمرده و آرام
۳	پیام قرآنی	دو پیام	۲	پس از روخوانی پیام قرآنی و ترجمه آن از روی کتاب، بتواند با استفاده از تصاویر کتاب یا بدون آن، مفهوم پیام را به زبان خود توضیح دهد یا نمونه و مصداقی از آن را بیان کند.
	جمع		۲۰	

**تبصره :** هر دانش آموز می تواند با توجه به هریک از موارد زیر و در مجموع حداکثر ۲ نمره تشویقی کسب کند :

- ۱- قرائت آیات، تقریباً شبیه نوار آموزشی
- ۲- روان خوانی حدود نیم صفحه از مصحف کامل
- ۳- حفظ یک صفحه (یا به میزان یک صفحه از آیات مختلف) از صفحات قرآنی کتاب درسی
- ۴- حفظ حداقل چهار پیام قرآنی از پیام هایی که در هر نیم سال تدریس شده است.

### شیوه کسر نمره در ارزشیابی پایانی

#### الف) روخوانی

۱- **کسر نمره به علت غلط خواندن :** به ازای هر کلمه غلط خوانده شده، نیم (۵/۰) نمره کسر می شود. در صورت تصحیح

غلط توسط دانش آموز - با تذکر یا بدون تذکر معلم - نمره ای کسر نمی شود.

۲- **کسر نمره از نظر کیفیت و سرعت خواندن :** در صورتی که دانش آموز نمی تواند آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی را مطابق

سطح انتظار بخواند و یا مکث و برگشت های زیاد دارد، با توجه به میزان نقص، علاوه بر غلط های اعرابی، حداکثر دو نمره کسر می شود.

ب) **پیام قرآنی :** اگر دانش آموز پس از خواندن متن و ترجمه پیام از روی کتاب، نتواند درباره آن توضیح دهد یا مصداقی را بیان کند و یا

توضیح ارائه شده خیلی از مفهوم پیام دور باشد، نمره آن پیام را (هر پیام یک نمره) کسر نمی کند و یا به میزان نقص، از نمره آن پیام کسر می شود.

**تذکر :** در ارزشیابی همیشه به نکات زیر توجه داشته باشید :

۱- ارزشیابی نباید موجب تضعیف علاقه دانش آموز به درس قرآن شود. از این رو، باید از سخت گیری های بی جا پرهیز کرد یا به نحوی

ارزشیابی را انجام داد که دانش آموزان، آن را جزئی از فرایند یادگیری احساس کنند تا محیط اضطراب آور همراه با فشار روانی ایجاد نشود.

۲- مهارت روخوانی قرآن، به تدریج کسب می شود، از این رو، نباید انتظار داشت که همه یا بیشتر دانش آموزان مهارت

روخوانی آیات یک درس را در زمان تدریس به طور کامل کسب کنند. هر دانش آموز با توجه به استعداد خود، این مهارت را به تدریج

در دروس بعدی به دست می آورد.

۳- با توجه به اصل تفاوت های فردی بهتر است از دانش آموزان ضعیف تر از قسمت های ساده کتاب پرسش کرد.

۴- فرصت رفع اشکال را برای دانش آموزان فراهم آورید تا بتوانند اشتباه خود را تصحیح کنند. برای مثال، تذکر برای برگشت

و صحیح خواندن، در صورتی که موجب اضطراب بیشتر دانش آموزان نشود، مناسب و مفید است.

۵- از بخش های داستان، بیشتر بدانیم و کار در کلاس ارزشیابی پایانی به عمل نمی آید.